

ISSN 2091-5187

СЕРВИС

№3

ИЛМИЙ-АМАЛИЙ
ЖУРНАЛ

2024

СЕРВИС

ИЛМИЙ-АМАЛИЙ ЖУРНАЛ 2024 йил, 3-сони

Муассис: Самарқанд иқтисодиёт ва сервис институти

Ўзбекистон Матбуот ва ахборот агентлиги томонидан 2008 йил 31 декабрда
0561-рақам билан рўйхатга олинган.

ЎЗР ОАК Риёсатининг 19.03.2017 й., 239/5-сонли қарори билан эътироф этилган

**Тахририят ижодий
жамоаси:**

Бош муҳаррир:
и.ф.д., проф. М.Э.Пўлатов

**Бош муҳаррир
ўринбосари:**
и.ф.н., проф. Д.Х.Асланова

Масъул котиб:
и.ф.д., проф. М.Қ.Пардаев

Муҳаррирлар:
и.ф.д. Ф.А.Сафаров
PhD, доцент И.М.Пардаева
катта ўқит. Ш.З.Ўразов

Техник муҳаррир:
и.ф.н., доц. А.Н.Холиқулов

Корректор:
PhD С.А.Бабаназарова

Саҳифаловчи:
PhD Х.Н.Очилова

1 йилда 4 мартаба
чоп этилади.

**Ўзбекистон худудида
тарқатилади.**

Тахририят манзили:
140100, Самарқанд шаҳар,
Амир Темур кўчаси, 9-уй,

тел.: +998(66)233-28-38,
+998(97)913-74-40

факс: +998(366)231-12-53
эл.почта:

samisiservis@mail.ru

Тахририят кенгаши раиси:

М.Э.Пўлатов – Самарқанд иқтисодиёт ва сервис
институти ректори, и.ф.д., профессор

Тахририят кенгаши раиси ўринбосари:

Д.Х.Асланова – СамИСИ илмий ишлар ва
инновациялар бўйича проректори, и.ф.н., профессор

Тахрир кенгаши аъзолари:

Б.А.Бегалов – Ўзбекистон Республикаси Президенти
хузуридаги Статистика агентлиги директори, и.ф.д.,
профессор

М.Қ.Пардаев – СамИСИ профессори, и.ф.д.

Б.К.Ғоибназаров – и.ф.д., профессор.

М.М.Мухаммедов – СамИСИ профессори, и.ф.д.

Д.Р.Зайналов – СамИСИ профессори, и.ф.д.

О.М.Муртазаев – ТДИУ СФ директори, и.ф.д., проф.

М.Р.Болтабаев – ТДИУ профессори, и.ф.д.

Р.Х.Эргашев – ҚарМИИ профессори, и.ф.д.

И.С.Тўхлиев – СамИСИ профессори, и.ф.д.

К.Б.Уразов – СамИСИ профессори, и.ф.д.

Қ.Ж.Мирзаев – СамИСИ профессори, и.ф.д.

Б.И.Исроилов – ТДИУ профессори, и.ф.д.

Г.М.Шодиева – СамИСИ профессори, и.ф.д.

Б.Абдукаримов – СамИСИ профессори, и.ф.н.

Р.Қобилов – Самарқанд вилояти ҳокими ўринбосари

С.Н.Тошназаров – СамИСИ профессори, и.ф.д.

Р.Н.Нормахматов – СамИСИ профессори, т.ф.д.

А.Бектемиров – СамИСИ профессори, и.ф.д.

О.М.Пардаев – СамИСИ профессори, и.ф.д.

М.Т.Алимова – СамИСИ профессори, и.ф.д.

З.Дж. Адилова – ТДИУ профессори, и.ф.д.

Ш.О.Қувондиқов – СамИСИ профессори в.б., иқтисод
фанлари доктори

Л.Н.Халикова – СамИСИ профессори в.б., DSc

Ф.А.Сафаров – СамИСИ доценти в.б., DSc

МУНДАРИЖА:

НАЗАРИЯ ВА МЕТОДОЛОГИЯ	
Мурод Мухаммедович Мухаммедов, Мамаюнус Қаршибаевич Пардаев Амир Темурнинг одилона иқтисодий сиёсати – кудратли империянинг шаклланиш ва ривожлантириш омили	5
Дилфуза Олимбоевна Матёкубова Бизнес тузилмаларини инновацион ривожлантириш учун диверсификация стратегиясини танлаш истиқболларини баҳолаш тартиби ва усуллари	12
G‘ayrat Zuvaytovich Ubaydullaev Mamlakatda ijtimoiy-iqtisodiy rivojlantirish strategiyalarini amalga oshirish inson kapitali samaradorligini oshiradi	16
Fotimaxon Ibragimovna Ergasheva, Madina Isoqjonovna Oxunjonova Yoshlar tadbirkorligini rivojlantirish masalalari	21
РАҚАМЛИ ВА ИННОВАЦИОН ИҚТИСОДИЁТ	
Гулнора Мардиевна Шадиева Влияние инновационных процессов на экономическое развитие Республики Узбекистан: теоретические аспекты	26
Omonilla Saydaminovich Umarov, Abdulxay Xasanboyevich Xodjayev Iqtisodiy xavfsizlikini ta’minlashda ochiq ma’lumotlar sohasining ahamiyati	31
САНОАТ ВА ҚИШЛОҚ ХЎЖАЛИГИ	
Рузбой Нормухаматов, Уктам Абдуғани ўғли Абдурайимов Мева-сабзавотларда бўладиган нитратлардан келадиган хавфлар ва уларнинг олдини олиш йўллари	35
Гулнора Мардиевна Шадиева, Умида Равшановна Равшанова Теоретические аспекты занятости в сельском хозяйстве и их влияние на развитие экономики Республики Узбекистан	38
Сусанна Сейрановна Алиева Солнечная энергетика в тепличном хозяйстве	44
Zaxriddin Vasliddin o‘g‘li Usubjonov Namangan viloyatida qurilish materiallari ishlab chiqarish sanoatining rivojlanishi	49
Muxriddin Mo‘ydingon o‘g‘li Turg‘unov Oziq-ovqat sanoati korxonalarining raqobatbardoshligini boshqarish masalalari	55
Абдухолик Эгамович Тангиров Чўл-яйлов чорвачилиги хўжаликлари ва уларни бошқаришдаги айрим муаммолар	58
Mirodiljon Xasanboy o‘g‘li Xomidov O‘zbekiston Respublikasi avtomobilsozlik korxonalarida sanoat kooperatsiyasini tashkil etish va foydalanishning iqtisodiy ahamiyati	62
Xakim Toshimovich Buriyev Qurilish sanoati korxonalarining raqobatbardoshligini oshirishning ilmiy asoslari	66
МЕХНАТ, БАНДЛИК ВА КАМБАҒАЛЛИКНИ ҚИСҚАРТИРИШ	
Саидахроп Саидахмедович Ғуломов, Мамаюнус Қаршибаевич Пардаев Ўзбекистонда таълим самарадорлигини ошириш ва камбағалликни қисқартириш бўйича айрим тавсиялар	72
Обид Мамаюнусович Пардаев Кўп ўлчовли камбағалликни аниқлашнинг янги индикаторлари ва уларнинг моҳияти	78

Дилфуза Олимбоевна Матёкубова – Урганч давлат университети доценти

БИЗНЕС ТУЗИЛМАЛАРИНИ ИННОВАЦИОН РИВОЖЛАНТИРИШ УЧУН ДИВЕРСИФИКАЦИЯ СТРАТЕГИЯСИНИ ТАНЛАШ ИСТИҚБОЛЛАРИНИ БАҲОЛАШ ТАРТИБИ ВА УСУЛЛАРИ

Аннотация. Ушбу мақолада бизнес тузилмаларини инновацион ривожлантириш учун диверсификация стратегиясини танлаш истиқболларини баҳолаш тартиби ва усулларига доир тадқиқотлар олиб борилган.

Калит сўзлар. Стратегик бошқарув, бизнес тузилма, инновацион ривожланиш, диверсификация, иқтисодий интеллектлаштириш, иқтисодий самарадорлик, бошқарув тизими, мантикий-функционал типология.

Кириш. Стратегик бошқарув тизимида бизнес тузилмаларининг инновацион ривожланишини диверсификация қилиш стратегияси, албатта, муҳим ва иқтисодий интеллектлаштириш векторини ҳисобга олган ҳолда унинг долзарблиги тобора ортиб бормоқда. Инновацион ривожланишни диверсификация қилиш стратегияси асосий тамойиллар мажмуи бўлиши керак, уларга мувофиқ бизнес тузилмаси инновацион маҳсулотлар ва хизматлар бозорининг янги сегментларига чиқиш учун зарур шарт-шароитлар яратилади. Инновацион ривожланишни диверсификация қилиш стратегиясини шакллантиришнинг асосий тамойиллари қуйидагилар бўлиши мумкин: иқтисодий самарадорлик тамойили, бошқарувнинг мавжудлиги принципи, манфаатлар мувозанатини таъминлаш тамойили, иқтисодий хавфсизлик тамойили. Стратегик бошқарув нуктаи назаридан диверсификацияни кўриб чиқишда қуйидаги ҳолатлар ҳисобга олиниши керак:

- даромад олишнинг аниқ белгиланган имкониятлари ва “маҳсулот→ рақобат→бозор” схемаси бўйича афзалликларни амалга ошириш учун ресурслардан фойдаланишни жиддий кўриб чиқиш;

- қисқа муддатли ва узоқ муддатли мақсадларни мувофиқлаштириш энг тез муваффақиятга эришмасдан, кейин эса энг тез пасайиш билан амалга оширилиши керак;

- бошқарув тизими ўсиш стратегиясига мос келиши ва қутилмаган вазиятларда молиявий суғурта чораларини(қўшимча инвестицияларни киритиш имконияти) кўриш керак. Бизнес тузилмаларининг инновацион ривожланишини диверсификация қилиш стратегиясини танлаш бўйича қарорлар қабул қилиш жараёнида юзага келадиган муаммолар кўп жиҳатдан инновацион ривожланишни диверсификация қилиш ҳам стратегиясининг, ҳам бизнес тузилмалар самарадорлигини адекват баҳолаш зарурати билан белгиланади.

Мавзуга оид адабиётларнинг таҳлили. Бизнес тузилмасининг инновацион ривожланишига доир кўплаб ёндашувлар мавжуд. Жумладан, инновацион жараён, инновацион фаолият ва бу жараёнларни бошқариш механизми инновациянинг моҳиятини ифода этади [Балабанов И.Т. Инновационный менеджмент/ И.Т. Балабанов. – СПб.: Питер, 2000. – 208 с.], Бу инновациялар ривожланиш манбаи бўлган корхонанинг ривожланишидир [Поляков С.Г. Модель инновационного развития предприятия// С.Г. Поляков, И.М. Степнов // Инновации. – 2003. – № 2-3 (59-60). – С. 36-38.], инновацион ривожланиш компания бошқарувининг энг юқори даражаси томонидан амалга ошириладиган стратегик менежментнинг йўналишларидан бири [Курбанов А.Х. Методика оценки целесообразности использования аутсорсинга// Современные проблемы науки и образования, электронный ресурс. – 2012. – № 1. - URL: www.science-education.ru/101-5437_18.11.2018], бу нафақат асосий инновацион жараён, балки уни амалга ошириш учун зарур бўлган омиллар ва шарт-шароитлар тизимини, яъни инновацион салоҳиятни ривожлантиришдир [Gumba Н.М. Theoretical foundations of innovative development enterprises of construction industry [Electronic resource] : monograph / Moscow. Mr. build Univ. – Н.М. Gumba. - М.: Moscow State University, 2012. - 200 p.], ишлаб чиқариш муносабатларини такомиллаштиришнинг муҳим жиҳати: асосий фондлар таркибини янгилаш ва улардан фойдаланишни шакллантириш босқичида ҳам, ишлаб чиқаришни

илмий-техникавий тайёрлаш босқичида ҳам ишчи кучини ривожлантириш ва ташқи муҳит билан муносабатларни яхшилашда намоён бўлади [Sai L.P. Innovative development of the enterprise at the stage of scientific and technical preparation of production/ Abstract of the dissertation. Ph.D. by specialty 08.06.01 – economics, organization and management of enterprises// Sai L.P. - Lviv, 2006. - 22 p.], корхонада инновацион ўзгаришларнинг мураккаб ва узок муддатли жараёни бўлиб, у мақсадлар тўпламини, режалаштирилган тадбирларни, мотивация тизимини ва молиялаштириш усуллари ўз ичига олади [Cass M.E. Formation of innovative development strategy enterprises based on the management of intangible assets: monograph /M.E. Kass. - N. Novgorod: NNGASU, 2011. - 159 p.] каби иқтисодчи олимларнинг таърифлари шулар жумласидандир.

Тадқиқот методологияси. Ушбу мақолада бизнес тузилмаларини диверсификация қилиш моделлари ва усуллари ҳамда инновацион ривожланиш стратегияларининг қиёсий тавсифини тадқиқ қилиш борасида кузатиш, таҳлил (қиёсий таҳлил, мантикий таҳлил, назарий таҳлил, тизимли таҳлил), синтез, абстракция, индукция, дедукция, аналогия, хронологик, монографик усуллардан самарали фойдаланилди.

Таҳлил ва натижалар. Баҳолаш стратегияни бошқариш функцияларидан бири ва янги билимларни олиш воситасидир. Ўзгаришларни баҳолаш, таҳлил қилиш ва талқин қилиш режалаштирилган мақсадларга эришиш даражасини аниқлашга содир бўлган воқеалар ҳақидаги тахминларнинг тўғрилигини тушуниш; стратегия натижаларининг самарадорлиги ва барқарорлигини баҳолашга ёрдам беради. Ваколатли ва самарали стратегияни баҳолаш жараёни жуда жиддий ва вақт талаб қиладиган масала. Стратегияни баҳолашнинг ваколатли тартибини яратиш учун стратегияни баҳолашни ташкил этиш ва ўтказишнинг асосий қоидалари билан танишиш ва бизнес тузилмаси учун энг мақбул баҳолаш усули ва моделини танлаш керак.

Бизнес тузилмаларини инновацион ривожлантириш учун диверсификация стратегиясини танлаш истиқболларини баҳолашни ташкил этиш ва ўтказишнинг асосий талабларидан бири бу баҳолашнинг ишончлилиги бўлиб, у фойдаланувчи учун қулай шаклда тегишли, тўлиқ ва ишончли маълумотлар билан таъминланиши керак. Бу инновацион ривожланишнинг таклиф этилаётган диверсификация стратегияларининг мумкин бўлган натижалари ва уларни амалга ошириш натижалари тўғрисидаги бошқарув маълумотларини тўплаш ҳамда қайта ишлашнинг самарали тизимини талаб қилади. Баҳолаш мезонлари юқори даражадаги мақсад билан белгиладиган инновацион ривожланишни диверсификация қилиш стратегиясини амалга ошириш кетма-кетлигига мос келиши лозим.

Бизнес тузилмаларини инновацион ривожлантириш учун диверсификация стратегиясини танлаш истиқболларини баҳолашнинг умумэтироф этилган методологиясининг йўқлиги аниқланди, йўналишлари ва уларнинг ресурслардан оптимал фойдаланишга мувофиқлигини диверсификация қилиш вариантларининг максимал сонини аниқлашдаги муаммолар туфайли стратегияни тўғри баҳолашга имкон бермайди.

Мантикий-функционал типология бўйича баҳолашни ҳисобга олган ҳолда, стратегияни шакллантириш ва амалга оширишнинг маълум бир босқичида уларни қўллашнинг мақсадга мувофиқлиги принципига кўра ҳар хил баҳолаш турларини ажратиш мумкин, яъни: прогноз баҳолаш, оператив баҳолаш, фаолиятни баҳолаш. Баҳолашнинг ҳар бир тури у ёки бу босқичда фойдаланиш мантиқини белгилайдиган ўзига хос функционал хусусиятларга эга.

Прогноз баҳолаш вазиятни ва келажакдаги стратегиянинг мумкин бўлган натижаларини, оқибатларини ҳамда бошқа жиҳатларини баҳолашга қаратилган. У стратегия мазмунининг асослилигини, унда қўйилган вазифаларнинг амалга оширилишини аниқлашда, шу билан стратегиянинг кейинги ривожланишини башорат қилишда фойдаланилади. Ушбу турдаги баҳолаш харажатларни прогнозлаш, энг самарали чора-тадбирларни танлашга ҳам қаратилган.

Прогноз баҳолаш жараёни асосиз харажатларнинг олдини олишга ёрдам беради,

уни амалга ошириш босқичида стратегиянинг муваффақияти имкониятларини оширади. Прогноз баҳолаш технологияси стратегиянинг индивидуал параметрлари ва уларнинг ҳар биридаги ўзгаришлар стратегия натижасига қандай таъсир қилишини ўзаро боғлиқлигини баҳолаш имконини беради. Прогноз баҳолашни ўтказишда нафақат стратегиянинг ўзи ва унга киритилган чора-тадбирлар, балки бизнес тузилмаси қай даражада ходимлар билан таъминланганлиги, шунингдек режалаштирилган ҳаракатларнинг молиявий ва ташкилий асослилиги ҳам баҳоланади. Бу бизга стратегиянинг реализми ва потенциал муваффақиятини баҳолаш имконини беради [1].

Операцион баҳолаш стратегияни амалга ошириш жараёнида амалга оширилади. Стратегияни амалга ошириш жараёнида ҳам тузатишлар киритиш имкониятини яратиш учун олинган (оралиқ) натижалар асосида ўз вақтида қайта алоқа қилиш учун фойдаланилади. Операцион баҳолаш стратегияни амалга ошириш жараёнида кўрсатмалар бериш учун берилган кўрсаткичлар бўйича маълумотларни тизимли тўплашни ўз ичига олади. Операцион баҳолаш натижалари стратегияни тузатишга ва кейинги босқичда муайян ҳаракатларни танлашга ёрдам беради. Стратегия самарадорлигини баҳолаш у яқунлангандан кейин амалга оширилади ва стратегияни амалга ошириш натижаларини умумлаштириш учун ишлатилади.

Яқуний баҳолаш юқори сифатли ташқи мониторинг ва таҳлилни тайёрлайдиган мустақил эксперт баҳоловчи томонидан ҳам, ички экспертлар томонидан ҳам яъни, иккита номдаги усулларнинг комбинациясидан фойдаланиш ҳамда амалга оширилиши мумкин. Баҳолашнинг устувор мақсадлари асосан қайси воситалардан фойдаланиш яхшироқ эканлигини аниқлайди. Прогноз баҳолашнинг кенг доирадаги усуллари ва услубий ёндашувлари мавжуд. Дарҳақиқат, барча усуллар бир-бирини тўлдиради ва самарали прогнозлаш тизими иккала усулдан ҳам фойдаланиш имкониятини беради. Прогностик аппаратни танлаш ва ундан моҳирона фойдаланиш жуда мураккаб муаммо бўлиб, уни умумэътироф этилган ягона махсус усуллар ва жараёнлар тўпламининг йўқлиги тасдиқлайди. Прогноз баҳолаш усулини танлаш объектнинг табиатига ва ахборотни таъминлашга қўйиладиган талабларга мувофиқ амалга оширилади.

Прогноз баҳолашда дастурлаш усуллари, математик таҳлил усуллари, ноаниқ тўпламлар назарияси усуллари, сценарий таҳлили, прогнозлаш усуллари, симуляция моделлаштириш усуллари, эвристик башорат қилиш усуллари, морфологик таҳлил, нейрон тармоқлар ёрдамида прогнозлаш, аналогия усуллари, эксперт баҳолаш каби усул ва моделлар қўлланилади.

Шунингдек, Дельфи усули, иерархияларни таҳлил қилиш усули, стратегик тахминларни ўрнатиш ва синовдан ўтказиш, симметрик ассоциациялар тизими, прогнозлашнинг адаптив усуллари (мослашувчан филтрлаш усули, гармоник усул, қийматлар, параметрик моделлар учун эволюция усули, Brown, Holt, Holt-Winters, Taylor-Wage моделлари), вақт серияларини таҳлил қилиш усуллари ва моделлари (экстраполяция ва интерполяция усуллари, авторегрессия модели, Вох-Jenix модели, ARIMA модели), кўп ўлчовли таҳлил (корреляция, регрессия, омил, кластер)усулларидан ҳам фойдаланилади.

Дастурлаш усулларини қўллаш бошқарув таъсирининг бирон бир векторидан (стратегиядан) фойдаланганда бизнес тузилмаси ўтиш ҳолатини миқдорий баҳолаш мақсадида турли хил ҳисоб-китобларни амалга оширишни ўз ичига олади. Дастурлашнинг турли чизиқли дастурлаш, динамик дастурлаш, стокастик дастурлаш, параметрик дастурлаш каби усуллари қўлланилади.

Чизиқли дастурлаш усулларидан керакли параметр - мақсад функциянинг оптимал қийматига мос келадиган ўзгарувчан параметрлар комбинациясини топиш учун фойдаланилади. Динамик дастурлаш усуллари қарор қабул қилиш жараёни n-босқичли стратегияни бошқариш жараёни сифатида ифодаланиши мумкин бўлганда қўлланилади. Стохастик дастурлаш усуллари эҳтимоллик характердаги оптималлаштириш масалаларини ҳал қилиш усуллари мажмуини ифодалайди. Параметрик дастурлаш усуллари мақсад функциялари ва параметрларга боғлиқ чекловлар билан экстремал вазифаларни кўриб

чиқади, параметр қийматлари тўплами учун оптимал ечимларни топиш усулларини ишлаб чиқади [2].

Математик таҳлил усуллари функционал боғлиқликларни ва бизнес тузилмаси параметрларининг оптимал қийматларини аниқлашга имкон беради. Улар ўзгарувчиларнинг маълум детерминистик қийматлари билан ишлайди, улар орасида математик жиҳатдан ҳисоблаб чиқиладиган боғлиқлик мавжуд [3]. Ноаниқ тўпламлар назариясини қўллаш усули бизнес тузилмаси ишлайдиган реал иқтисодий вазиятга мос келадиган ноаниқ ва номувофиқ омилларга асосланган бўлиб, улар ноаниқ маълумотлар ва бошқарув қарорларини қабул қилиш жараёнларининг ноаниқлиги билан тавсифланади [4]. Стратегик ноаниқликни баҳолашга қаратилган усуллар орасида сценарий таҳлили, прогнозлаш ва башорат қилиш усуллари кўпроқ қўлланилади. Рўйхатда келтирилган усулларнинг вазифаси стратегияни танлаш учун келажакка қарашга уринишдир.

Симуляция моделлаштириш усулларининг умумий характеристикаси шундаки, улар тасодифий киритиш таъсирини ва ташқи муҳитни ҳисобга олган ҳолда ўрганилаётган тизимнинг хатти-ҳаракати, ўзаро таъсирини тақлид қилувчи қандайдир алгоритмни қуриш ва синовдан ўтказиш жараёнини ифодалайди. Симуляция модели узлуксиз ва дискрет ҳаракат элементларини ўз ичига олади ва шунинг учун кўпинча ўрганилаётган тизим динамикасини таҳлил қилиш учун ишлатилади. Прогнозни математик моделлар кўринишида расмийлаштиришнинг имкони бўлмаганда, кўп параметр ва мақсадларга эга бўлган мураккаб тизимларнинг хатти-ҳаракатларини башорат қилиш учун эвристик прогнозлаш усуллари қўлланилади. Улар инкилобий сакрашлар, сифат ўзгаришлари ва бошқалар содир бўлиши мумкин бўлган тубдан янги тизимларнинг хатти-ҳаракатларини башорат қилишда қўлланилади.

Умуман олганда, ушбу усулларни қўллаш қўлланиладиган тадқиқот воситалари нуқтаи назаридан ўхшаш, аммо якуний мақсад ва мазмуни билан фарқланади. Прогнозлаш - объектнинг ривожланиш тенденциялари ва атроф-муҳитнинг белгиланган тенденцияларини ҳисобга олган ҳолда, унинг келажакдаги ҳолати ва ривожланиш траекториялари тўғрисида илмий асосланган мулоҳазаларни шакллантириш. Бу баҳолаш усули бўлиб, уни аниқлаш учун ўтмиш тажрибаси ва келажак ҳақидаги тахминлардан фойдаланади. Прогноз - бу ривожланишнинг энг истиқболли йўналишларида саъй-ҳаракатларни амалга ошириш учун келажакдаги ривожланишни кўриб чиқишга қаратилган уюшган тизимли ёндашув. Сценарий таҳлили воқеаларнинг фаразий кетма-кет тавсифи бўлиб, у қандайдир дастлабки вазиятдан келажакда воқеалар қандай ривожланиши мумкинлигини кўрсатади ва ривожланиш учун энг муҳим бўлган бир қатор тахминларга асосланади.

Хулоса ва таклифлар. Бизнес тузилмаларини инновацион ривожлантиришнинг диверсификация стратегиясини танлаш истиқболларини баҳолашнинг таклиф этилаётган тартибини ва унинг босқичларига кўра қўлланилиши керак бўлган асосий баҳолаш усулларини қўллаш жараёнида бир нечта сифат ва миқдорий кўрсаткичларга эга бўлган объектларни тартибланишнинг анча мураккаб вазифаси, мезонлари ҳал қилинади. Тадбиркорлик тузилмасининг инновацион ривожланишини диверсификация қилиш стратегиясини танлашда асосий эътибор алоқа ва ахборот технологияларини ривожлантириш, кадрлар қийматини оширишга қаратилади. Стратегияни танлаш истиқболлини баҳолаш натижасида инновацион ривожланишни диверсификация қилиш стратегиясини онгли равишда танлаш олинади, бунда бизнес тузилмасининг танланган миссияси ва белгиланган мақсадларни ҳисобга олган ҳолда инновацион фаолиятни фаоллаштирилади.

Фойдаланилган адабиётлар рўйхати:

1. Жилинская Л. А. Характеристика методов прогнозирования показателей деятельности предприятия / Л.А. Жилинская // Инвестиции: практика и опыт. – 2009. – № 1. – С. 42-44.
2. Batkovsky A.M. Evaluation of innovative strategies of the enterprise / A.M. Batkovsky, A.P. Merzlyakova // Questions of innovation economy. – 2011. - No. 7. - P. 10-17.

3. Айвазян С.А. Прикладная статистика и основы эконометрии: Учебник для вузов / С.А. Айвазян, В.С. Мхитарян. – М.: 1998. – 1022 с.
4. Байхонов Б.Т. Ўзбекистон иқтисодиётида инвестицияларнинг тармоқлараро тақсимланишини эконометрик моделлаштириш услубиётини такомиллаштириш. Монография. -Т.: IQTISODIYOT, 2017. -36 б.

Д.Матякубова	D.Matyokubova
Порядок и методы оценки перспективности выбора стратегии диверсификации инновационного развития бизнес-структур	The procedure and methods for assessing the prospects of choosing a strategy for diversification of innovative development of business structures
<p>Аннотация. В данной статье проводится исследование процедур и методов оценки перспектив выбора стратегии диверсификации инновационного развития бизнес-структур.</p> <p>Ключевые слова: стратегическое управление, структура бизнеса, инновационное развитие, диверсификация, интеллектуализация экономики, экономическая эффективность, система управления, логико-функциональная типология.</p>	<p>Abstract. In this article, research is conducted on the procedures and methods of evaluating the perspectives of choosing a diversification strategy for the innovative development of business structures.</p> <p>Keywords: strategic management, business structure, innovative development, diversification, intellectualization of the economy, economic efficiency, management system, logical-functional typology.</p>

UDK 330.1, 331.1

G‘ayrat Zuvaytovich Ubaydullaev – Muhammad al-Xorazmiy nomidagi Toshkent axborot texnologiyalari universiteti Qarshi filiali dotsenti, i.f.n.

MAMLAKATDA IJTIMOY-IQTISODIY RIVOJLANTIRISH STRATEGIYALARINI AMALGA OSHIRISH INSON KAPITALI SAMARADORLIGINI OSHIRADI

<p>Аннотация. Tadqiqotning maqsadi mamlakatni ijtimoiy-iqtisodiy rivojlantirish strategiyalarini amalga oshirishda inson kapitali samaradorligini rivojlantirish omillarining uslubiy, nazariy va amaliy asoslarini o‘rganish. Yangi O‘zbekistonda inson kapitalini rivoj topishi uchun shaxsni ta’limga, bilim, ko‘nikma, qobiliyat, motivatsiya, kasbiy yo‘naltirishga ilm-fan, sog‘liqni saqlash va madaniyatni yuksaltirishga qaratilgan amaliy ishlarning tahlili ko‘rib chiqilgan.</p> <p>Калит so‘zlar: Ta’lim, ta’lim tizimi, inson kapitali, inson kapitaliga investitsiyalar, ta’lim sifati, tibbiyot xizmatlari, innovatsion iqtisodiyot, jahon tajribalari.</p>

Кирish. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2022-yil 28-yanvardagi PF-60-sonli “2022 — 2026 yillarga mo‘ljallangan Yangi O‘zbekistonning taraqqiyot strategiyasi to‘g‘risida”gi va 2023-yil 28-sentabr dagi PF-158-sonli “O‘zbekiston — 2030” strategiyasi to‘g‘risida”gi Farmonlari bilan mamlakatimizda keng ko‘lamli demokratik o‘zgarishlar, jumladan ilm-fan va ta’lim-tarbiya sohasidagi islohotlar orqali O‘zbekistonda yangi uyg‘onish davri, uchinchi Renessans masalasini o‘ta strategik vazifa sifatida oldimizga qo‘yib, uni milliy g‘oya darajasiga ko‘tarayotgan ekanmiz, maktabgacha ta’lim va maktab ta’limi, oliy va o‘rta maxsus ta’lim tizimi hamda ilm-fan, madaniy-ma’rifiy masalalar bo‘lg‘usi Renessansning to‘rt uzviy halqasi sifatida ko‘rilmoqda. Bu jarayonda bog‘cha tarbiyachisi, maktab o‘qituvchisi professor-o‘qituvchilar va yosh ilmiy-ijodiy tadqiqotchilarimiz esa yangi Uyg‘onish davrining to‘rt tayanch ustuniga aylanishi kerak. Renessans poydevorini yaratish o‘z-o‘zidan vujudga kelmaydi, buning uchun, avvalo yuzlab, minglab iste’dodli kadrlar, fidoyi shaxslar kerak.

Мавзуга oid adabiyotlarning tahlili. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 28 yanvar 2022 yildagi PF-60-sonli “2022 — 2026 yillarga mo‘ljallangan Yangi O‘zbekistonning taraqqiyot strategiyasi to‘g‘risida”gi va 28 sentabr 2023 yildagi PF-158-sonli “O‘zbekiston — 2030” strategiyasi to‘g‘risida”gi Farmonlari asosida mamlakatni ijtimoiy-iqtisodiy rivojlantirish

ISSN 2091-5187

☞ “СЕРВИС” ☞

Журнал Самарқанд иқтисодиёт ва сервис институти таҳририят
бўлимида нашрга тайёрланди.

12.09.2024 йилда теришга берилди. 27.09.2024 йилда босишга рухсат этилди.
Офсет босма қоғози. Қоғоз бичими 60x84_{1/8}. “Times” гарнитураси. Офсет
босма усули. Шартли босма табоғи 15,76. Ҳисоб-нашриёт
табоғи 13,75. Адади 100 нусха. Буюртма № 0110А/24

Самарқанд иқтисодиёт ва сервис институтининг
матбаа бўлимида чоп этилди.
Лицензия № 025316.
Реестр № Х-119112.

Манзил: Самарқанд шаҳри, Шохрух кўчаси, 60-уй.

© Самарқанд иқтисодиёт ва сервис институти, 2024.